

Rüfət Valeh oğlu Piriyev
Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası
Doktorant
e-mail: Rufetvokal@mail.ru

FİDAN HACIYEVANIN SƏSLƏNDİRMƏSİNDƏ KARMENİN “HABANERA” NÖMRƏSİNİN VOKAL TƏHLİLİ VƏ FRANSIZ İFAÇILIQ ÜSLUBUNUN TƏZAHÜRÜ

Xülasə: Təqdim edilən məqalənin yazılmasının əsas məqsədi italyan məktəbi əsasında formalaşan Azərbaycan opera ifaçılıq sənətində fransız oxuma ənənələrinin təzahürünə nəzər salmaqdır. Qarşıya qoyulan məsələnin aydınlaşdırılması üçün Azərbaycanın Xalq artisti Fidan Hacıyevanın repertuarında yer alan Jorj Bizenin “Karmen” operasından “Habenera” (L’amour est un oiseau rebelle) nömrəsinin vokal təhlili verilir. Burada vokal texnikası və dil ünsürünün qarşılıqlı əlaqəsi öz əksini tapır.

Açar sözlər: F.Hacıyeva, Fransa, dil, ariya, vokal, ifaçılıq.

Vokal ifaçılığı və opera dedikdə adətən ilk növbədə italyan musiqisi yada düşür. Təbii ki, klassik vokal ifaçılığının ənənələri də məhz İtaliyada formalaşmış və dünyaya yayılmışdır. Belə ki, 19-cu əsrdə formalaşan “belkanto” ifaçılıq üslubu zamanəmizin müğənniləri tərəfindən böyük müvəffəqiyyətlə tətbiq edilməkdədir.

Əsası italyan vokal məktəbi üzərində formalaşan Azərbaycan vokal sənəti zamanla inkişaf etmiş və multikultural münasibətlər fonunda daha da zənginləşmişdir. Bu gün Azərbaycanın opera səhnəsində milli əsərlərimizlə yanaşı dünya musiqi nümunələri də səhnələşdirilir. Belə rəngarəng repertuarın olması o deməkdir ki, hər bir əsərin yüksək ifaçılıq səviyyəsində çatdırılması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu gün Azərbaycan klassik vokal sənətinin təmsilçiləri arasında qarşıya qoyulan bu meyarların öhdəsindən gələn bir çox müğənnilərimiz vardır. Buna misal olaraq mezzo-soprano səsli peşəkar vokal ifaçımız Xalq artisti Fidan Hacıyevanı göstərmək olar.

Müğənninin vokal texnikasının bünövrəsi italyan məktəbinin əsasında qurulmuşdur. Onun müəllimi olan Hüseyn Əliyev Azərbaycanda belkanto məktəbini təmsil edən sənətkarlardan olmuşdur. Beləliklə, F.Hacıyeva da belkanto ifaçılıq tər-

zini mənimsəmiş və sonra dünya şöhrətli opera ifaçısı İrina Arxipovadan da ustad dərsləri almışdır. Müğənni öz üzərində daima çalışaraq vokal sənətinin incəliklərini dərindən mənimsəmişdir.

XX əsrin sonunda səhnəyə çıxan F.Hacıyeva öz fəaliyyətində bir çox nailiyyət əldə etmişdir. Müxtəlif obrazları səhnədə canlandıran ifaçı “Karmen” operasındakı çıxışları ilə xüsusi uğur qazanmışdır. Məhz bu operada o, sanki öz obrazını tapmış olur.

Qeyd edək ki, Jorj Bize tərəfindən bəstələnən “Karmen” operası mezzo-soprano səsinin baş rol olduğu nadir nümunələrdəndir. Onu da əlavə etmək olar ki, əsərin premyerası 3 mart 1875-ci ildə Parisin “Opera-Komik” teatrının səhnəsində baş tutub və uğursuzluqla nəticələnib. J.Bizenin vəfatı ilə əlaqədar olaraq bu opera onun son yaradıcılıq nümunəsi kimi tarixə daxil olmuşdur.

Şübhəsiz, “Karmen” operası dünya opera sənətinin ən məşhur və tamaşaçı tərəfindən sevilən bir əsəridir. Burada operanı təmsil edən bütün məqamlar öz əksini tapmış olur. Bununla bağlı olaraq əsərin gözəl melodik dilini, inandırıcı obrazların təsvirini, təzadlı musiqi dramaturgiyasını misal göstərmək olar. Odur ki, əsər bu günün özündə də dünya opera səhnəsinin yaraşığıdır.

Əsərin baş qadın obrazı Karmen öz gözəlliyi və azad təbiəti ilə seçilən bir qaraçı qızıdır. Onun Xoseni özünə aşiq etməsi və daha sonra Eskamilio ilə münasibəti əsərin faciəvi sonluğuna zəmin hazırlayır. Finalda Xose Karmeni öldürür və özü də həbs olunur.

Təbii ki, bu operadan söhbət açarkən hamı birmənalı olaraq Karmen obrazını qeyd edir. Əsər faciəvi olsa da, baş qadın obrazının sevgiyə olan özünəməxsus yanaşım tərzini izləmək, insanlarda maraq oyadır. Xüsusən, Karmenin “L’amour est un oiseau rebelle (Habanera)” (Sevgi azad bir quşdur) adlı dünya şöhrətli solo nömrəsindəki ifadə vasitələri, obrazın xarakterik xüsusiyyətlərini tamaşaçılara agah edir.

Qeyd edək ki, məhz bu “Habanera” nömrəsinin melodik gözəlliyi və tamaşaçıların qəlbinə yol tapmasına görə bir çox dünya şöhrətli opera ifaçılarının repertuarının ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Adından da görüldüyü kimi, bu nömrədə sevginin azadlığı vurğulanır. Karmen obrazı bu ifa ilə öz məhəbbət düşüncələrini aydın ifadə edir.

Ölkəmizin tanınmış opera ifaçısı F.Hacıyevanın repertuarında Karmen obrazı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Təbii ki, bunun obrazın məharətli yaradıcısı F.Hacıyevanın böyük ustalığının nəticəsi olduğunu söyləsək, heç də yanılmırıq. Belə olan halda, müğənnimizin ifasında fransız əsərinin necə səsləndiyi olduqca maraqlıdır.

Məlum məsələdir ki, hər bir xalqın dilinin fərdi xüsusiyyətləri ifaçılığa birbaşa olaraq öz təsirini göstərir. Azərbaycan vokal sənətinin banisi olan böyük sənətkar Bülbül də dilin fonetik xüsusiyyətlərinin əhəmiyyətini vurğulamışdır. Onun fikirlərinə istinadən söyləyə bilərik ki, İtalyan məktəbinin “alte, avante, rotondo, chiaro” (yüksək, irəli, dəyirmi, aydın) prinsipləri azərbaycanlı vokalçılar üçün rahat mənimsənilir. Bunun səbəbi kimi Azərbaycan dilinin zənginliyi qeyd olunmalıdır. Azərbaycan dilində saıtlərin sayının çox olması da vokal ifaçılığı üçün əhəmiyyətli rol oynayır. Bununla bağlı olaraq Bülbülün bir fikrini qeyd etmək istərdik: “Azərbaycan dilində uzun illər boyu oxumaq, bu dörd prinsipin saxlanması zənginləşdirici və möhkəmləndirici ünsür ola bilər. İtalyan əsərlərinin və ya İtaliya sənətkarlarının təsiri altında yazılmış əsərlərin Azərbaycan dilində ifasını italyan dilindən ayırmaq çətindir” [2; s.176].

Bu sitatdan aydın olur ki, Azərbaycan dili italyan əsərlərin ifası üçün olduqca əlverişlidir. Ancaq, hər kəsə məlumdur ki, “Karmen” operası italyan deyil, fransız əsəridir. Fransız dili isə özünəməxsus səslənmə tərzilə seçilən dillərdən biridir. Azərbaycan dilindən fərqli olaraq, burada dörd burun saıtləri, ön və arxa sıra saıtləri mövcuddur. Həmçinin bu dildə bütün səslər daha açıq şəkildə tələffüz edilir. Samit səslər ön plana çəkilərək istifadə edilir. Vurğu baxımından isə birmənalı olaraq sözlərin və ritmik qrupların sonu qüvvətli deyilir. Burun saıtləri bir sıra sözlərlə işlənir ki, bu zaman həmin sözlər burun rezonatorunda formalaşır. Bu cəhət səslənmə xüsusiyyəti baxımından fransız dilini, Azərbaycan və italyan dillərindən fərqləndirən amillərdən biridir. Məlumdur ki, İtaliyada təşəkkül tapmış vokal ifaçılığında burun səslərindən qaçmağa çalışılır. Azərbaycan vokal ifaçılığında da eyni yanaşmaya rast gəlirik. Beləliklə, Azərbaycan müğənnisi fransız əsərini ifa etmək üçün, həmin dilin fonetik xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq burun səslərinin düzgün istifadəsini mənimsəməlidir. Fransız dilinə xas olan burun səsləri vokal ifaçılığının qaydaları ilə müəyyən mənada ziddiyyət təşkil edir. Bəs bu zaman nə etmək lazımdır ki, dilin üslub-xüsusiyyətlərinə toxunmadan gözəl səslənmə əldə olunsun?

Məlumdur ki, oxuma zamanı səsin düzgün mövqeyini (messa voce) əldə etmək üçün yumşaq damağın qaldırılması (əsnəmə) texnikasından istifadə edilir. Bu zaman səs maska adlandırılan rezonans bölgəsində formalaşır. Burun rezonatoru da maska bölgəsinin tərkib hissələrindən biridir. Deməli, burada burun saıtlərinin oxumaq üçün, adından da göründüyü kimi, burun rezonatorunun effektivliyini artırmaq lazım gələcək. İfaçı hər zaman balanslaşdırmaya diqqət verməlidir. Əgər burun rezonatorunun aktivliyi normadan yüksək olarsa, bu halda səs burunda for-

malaşacaq və tembr xüsusiyyətlərində müəyyən dəyişikliklərə məruz qalacaq. Əsnəmə texnikasının tətbiqi zamanı yaranan qübbənin effektivliyi azaldığından səsin dolğunluğu zəifləyəcək. F.Hacıyevanın səsləndirməsində “Habanera” nömrəsindən bir nümunəyə nəzər salaq.

“L’amour est enfant de bohême” – cümləsi bu baxımdan yaxşı bir nümunə kimi təqdim edilə bilər. Belə ki, cümlədə olan “L’amour est enfant” ifadəsində fransızlara xas olan burun səsləri mövcuddur. Bu zaman dilin üslub xüsusiyyətlərini qorumaq üçün oxuyarkən müğənni hökmən burun rezonatorundan daha çox istifadə etməli olur. F.Hacıyevanın ifasında “Habanera”-nı dinləyərkən aydın olur ki, müğənni ifa zamanı mətnin sözlərini tələffüz edərkən həqiqətən də burun rezonatorundan istifadə edir. Bu cür səslənmə dinləyici tərəfindən burun səsi kimi deyil, düzgün fransız tələffüzü kimi qəbul edilir. Çünki, müğənni rezonator balansını çox yaxşı tənzimləyir. Fransız dilinin xüsusiyyəti ilə bağlı olaraq, vokal ifaçılığı müəyyən dəyişikliyə uğramış olsa da diafraqma və maskada ifa kimi bir sıra təməl oxuma prinsipləri qorunub saxlanılır.

Digər bir maraqlı məqam isə fransız dilində əsasən burun səslərinin ağızın ön tərəfində yumrulanaraq ifadə olunmasıdır. Bildiyimiz kimi, səslərin yumrulanması vokal ifaçılığında istifadə edilən texnikalardan biridir. Diqqət yetirdikdə məlum olur ki, dilin bu üslub xüsusiyyəti ilə vokal ifaçılıq texnikası həmahənglik təşkil edir. Burada isə müəyyən mənada paradoks yaranır. Burun səsi vokal ifaçılığı ilə təzadlılıq yaratdığı halda, bu səslərin ağızın ön hissəsində yumrulanaraq deyilməsi əksinə olaraq vokal ifaçılığı üçün uyğun mühiti təmin edir. Bu zaman belə nəticəyə gəlmək olar ki, fransız dilinin özü vokal ifaçılığı üçün əlverişlidir. Burada artikulyasiya prosesində rezonatorlardan düzgün və diqqətli istifadə etmək zəruridir.

Fransız dilində olan digər bir məqam isə “r” səsinin “ğ” kimi tələffüz edilməsidir ki, bu da vokal ifaçılığı üçün bir o qədər əlverişli deyil. Boğazda səsləndiyi üçün “ğ” fonemi, səsin rezonans mənbəyində də dəyişiklik yaradır. O səbəbdən bir çox müğənnilər, ifa zamanı “r” səsini yazıldığı kimi tələffüz edirlər. Biz F.Hacıyevanın

da ifasına diqqət yetirdikdə eyni mənzərə ilə qarşılaşırıq. Müqayisə üçün deyək ki, fransız mezzo-soprano Klementine Margaine-nin ifasını da dinlədikdə “r” səsinin yazıldığı kimi tələffüz etdiyini görürük. Müqayisəmizin K.Margaine ilə edilməsi də əbəs yerə deyil. Dünyanın ən məşhur ifaçıları tərəfindən “Habanera” oxunsa da, düzgün fransız dilini elə fransız müğənnisinin ifasında eşidə biləcəyimiz qaçılmaz faktır. Bununla biz ifada dil ünsürünün rolunu müəyyənlədirmiş oluruq. Yuxarıda qeyd edilən məsələlərdən aydın olur ki, fransız ifaçılıq məktəbinin formalaşmasında danışıq dilinin xüsusiyyətlərinin böyük rolu var.

F.Hacıyevanın səsləndirməsində dilin axıcılığı da diqqəti cəlb edir. Bu işə müğənninin ifa zamanı fransız dilinə xas olan “laison” (keçid) və “enchainement” (ardıcılıq) qanunlarına mükəmməl riayət etdiyini göstərir.

Adından da göründüyü kimi, “laison” (keçid) və “enchainement” (ardıcılıq) qanunları, fransız dilinin axarlılığını təmin edir. Məsəl üçün qeyd edək ki, təqdim edilən “L’amour est enfant de bohème” cümləsində “est enfant” laison edilir və bununla birinci sözün son samiti, ikinci sözün birinci saiti ilə birləşir.

Beləliklə, qeyd edə bilərik ki, fransız dilinin bu cür axımlı tərzli bir növ lıqalı ifa ilə həmahənglik təşkil edir. Sözlər müəyyən qaydalara əsasən birləşərək axımlı səslənən ritmik qruplar yaradır. Beləliklə, müğənni oxuyarkən ritmik qrupun axımlılığını və əsərin xüsusiyyətlərini birləşdirdikdə axarlı oxuma əldə etmiş olur.

The image shows a musical score for the song "L'amour est enfant de bohème". It consists of two systems of staves. The first system shows the vocal line in the treble clef and the piano accompaniment in the bass clef. The vocal line starts with a rest, followed by the word "L'amour". The second system shows the vocal line with the lyrics "est un oi-seau re - bel - le que nul ne peut ap - pri - voi - ser." and the piano accompaniment. The score includes a 3-measure triplet in the vocal line.

Əsərin ifası zamanı dil ünsürü ilə yanaşı olaraq, ifaçılıq texnikasının da vacibliyi vurğulanmalıdır. “Habanera”nın ilk cümləsindən biz F.Hacıyevanın səsində güclü dayağı hiss edirik. O, bir nəfəs üzərində uzun frazaları mükəmməl səsləndirir. Lüft nəfəsləri isə çox çevik istifadə edir.

Əsərin not nümunəsi ilə tanış olduqda görürük ki, vokal partiyasında dinamik tələb olaraq asta səslə ifa (p) üstünlük təşkil edir. Müəyyən məqamlarda səsin artırılması (cresc.) və azaldılması (dim.) kimi nüanslardan istifadə edilir. Cəmi iki dəfə güclü (f) səslə oxuma tələb olunur ki, bu da nəqarət hissəsinin və nömrənin finalına təsadüf edir. Ancaq F.Hacıyeva ifa zamanı bu cür texniki nüansları bəzən bəstəkarın tələblərinə riayət edərək, bəzən isə öz hiss etdiyi kimi icra edir.

Müğənni “Habanera”nı oxumağa başlayarkən “mezzo voce” səsdən istifadə edir. İtalyan dilin “Mezzo voce” ifadəsi “orta səslə” oxumağı nəzərdə tutur. Bu cür oxuma səs qüvvəsinin ideal balanslaşdırma texnikasının bir növüdür ki, müğənni üçün oxuyan zaman səsin gücünü artırmaq yaxud azaltmaq daha asan olur. Bir növ “mezzo voce” asta (p) və güclü (f) səs arasında dayaq mərkəzidir. F. Hacıyeva təkrarlanan “L’amour!” sözünü ifa edərkən dinamik nüansları çox mükəmməl icra edir. Onun səsində axım və rahatlıq aydın hiss olunur. Eyni zamanda əsərin tələbinə uyğun olaraq obrazın ifadəliliyini daha ön plana çəkilir və duyğular daha təsiredici şəkildə (espress.) dinləyiciyə çatdırılır. Vurğulamaq lazımdır ki, bəhs edilən fraza not nümunəsinə əsasən asta (p) səslə başlayır. İfaçını dinlədikdə isə aydın olur ki, “l’amour” sözünü birinci dəfə oxuyan zaman o, bir qədər asta (mp) səslə ifa edir. İkinci və üçüncü təkrarlar zamanı ifaçı tədricən səsinin gücünü artırır. Xüsusən, üçüncü təkrarda səsinin gücünü artıraraq “-mour” hecasını güclü (f) səslə uzadır. Sözün son təkrarında isə “-mour” hecası bəstəkarın tələbinə uyğun olaraq səsin qüvvəsi azaldılaraq (dim.) ifa edilir. F.Hacıyeva ifa zamanı səsinin qüvvəsini mükəmməl tənzimləyərək dinamik tələblərin yerinə yetirilməsində əsl ustalığ nümayiş etdirir.

Biz eyni hissəni müxtəlif ifaçıların səsləndirməsində dinlədikdə fərqli mən-zərərlə qarşılaşırıq. Məsələn, “l’amour” sözünü birinci dəfə səsləndirən zaman Tereza Berqanza və Klementine Marqaine daha asta (p) səslə oxuyurlar. Maria Kal-las isə ifalarının birində bu hissəni orta güclü (mf) səslə ifa edir. Məşhur rusiyalı opera müğənnisi Elena Obratsovanın da ifasını dinlədikdə bəhs edilən sözün bir qədər asta səslə (mp) oxuduğunu eşidə bilərik. Bir vacib məqamı da vurğulamaq la-zımdır. Biz “Habanera”-nı eyni müğənnilərin müxtəlif zamanlardakı ifalarını dinlə-dikdə müəyyən fərqli məqamlarla rastlaşırıq. Məsələn, E.Qarança ifalarının birində “l’amour” sözünü ikinci dəfə oxuyarkən “-mour” hecasını bir qədər güclü, başqa bir ifasında isə həmin hecanı nisbətən asta səslə oxuyur. F.Hacıyevanın da səslən-dirməsində bənzər məqamla rastlaşırıq. Onun iki fərqli ifasını dinlədikdə aydın olur ki, müğənni “l’amour” sözündə səs dayağından müxtəlif cür istifadə edir. İfalarının birində o, “l’a-” hecasını daha qüvvətli səs dayağı ilə söyləyir. İnsan səsi canlı mu-siqi aləti olduğu üçün, eyni əsərin müğənni tərəfindən müxtəlif ifalarının hər zaman biri-birindən mütləq mənada fərqlənməsi tamamilə təbiidir.

Peşəkar Azərbaycan vokal ifaçısı, səs rezonatorlarından da məharətlə istifadə edir. Onun bəm səslərində sinə rezonatoru yaxşı eşidilir. Qeyd edək ki, mezzo-sop-rano müğənnilər üçün sinə rezonatorunun güclü olması çox vacibdir. Əks təqdirdə bəm səslər daha zəif səslənir. Yüksək səslər isə bir qayda olaraq baş rezonatoru vasitəsi ilə ifa edilir. Bu zaman sinə və baş səslər arasında keçid yaxşı olmalıdır ki, səsin tembri vahid çalarlı olsun. Bir sözlə, mezzo-soprano səs üçün bütün rezo-natorların yüksək səviyyədə idarə etmə bacarığına malik olması gərəklidir. Qeyd etmək lazımdır ki, vokal ifaçılığında rezonatorların düzgün istifadəsi böyük əhə-miyyət kəsb edir. Səsin növündən asılı olaraq bəzi hallarda rezonatorlardan biri digərinə nisbətən daha çox inkişaf etdirilə bilər. Burada koloratur soprano, yüksək tenor və bir sıra digər səs növlərini qeyd edə bilərik. Bu səslərdə hər üç rezonato-run əhəmiyyətini qeyd etsək də, xüsusən baş rezonatorunun çox istifadəsini və ön plana çıxmasını vurğulamaq lazımdır. Mezzo-soprano səsində isə hər üç rezonator eyni dərəcədə istifadə edildiyi üçün, ifaçının mükəmməl registrləmə qabiliyyətinin olması olduqca vacibdir.

Əsərin finalında ikinci oktavada “Fis” notu da çox işıqlı və gur səslənir. Dinləmə zamanı aydın olur ki, ifaçı baş rezonatorundan istifadə edir. Ümumilikdə əsər boyu F.Hacıyevanın səsi hər üç registrdə mükəmməl səslənir. Ən maraqlı məqamlardan biri də, ifa zamanı Fidan xanımın artikulyasiyasının olduqca təmiz olmasıdır. O, sözləri aydın tələffüz edir. Fransızca sözlər dinləyici tərəfindən aydın eşidilir. Əsəri dinlədikdə aydın olur ki, uzun illər məharətlə ifa etməsinin nəticəsi olaraq sanki bu nömrə F.Hacıyevanın daxili aləmi ilə vəhdət tapmışdır. “Habanera” dünya opera repertuarlarında poetik mətn və melodik xüsusiyyətləri baxımından özünəməxsus yer tutur. Burada azad ruhlu qadının məhəbbət düşüncələri, ehtiraslı obrazı inandırıcı şəkildə təqdim olunması baş verir.

Nəticə olaraq qeyd etmək istərdik ki, Azərbaycan müğənnisinin ifasında məşhur “Habanera” olduqca gözəl səslənir. Analiz zamanı müğənninin ifaçılıq texnikası aydınlaşır. Bu nömrə istər texniki, istərsə də obrazın canlandırılması baxımından müğənnimiz gələcək nəsillər üçün nümunə təşkil edir.

Məqalədə Fransa vokal məktəbinin əsas təzahürü kimi fransız dilinin üslub-xüsusiyyətlərinin rolu öz əksini tapmış olur. Bu dildə musiqini ön planda tutan italyanlardan fərqli olaraq, ifa zamanı sözlərin vurğulanmasına daha çox diqqət yetirilir. Ancaq təməl prinsiplər eynidir. F.Hacıyevanın fransız dilinin qayda-qanunlarına riayət etməsi, müğənnimizin ifasını müəyyən mənada fransız əsərini ifa etməsinə öz müsbət təsirini göstərir. O, artikulyasiya aparatını və rezonatorları, “belkanto” üslubuna nəzərən daha fərqli istifadə edir. Beləliklə, müğənninin ifaçılıq üslubu Fransanın vokal ifaçılıq ənənələri ilə uyğunluq təşkil edir. Bu isə özlüyündə fransız məktəbinə xas olan müəyyən xüsusiyyətlərin azərbaycanlı müğənninin ifaçılığında təzahür tapması deməkdir.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Kərim, A. Karmenin yeni tamaşası: sevgi və cəsarətin təntənəsi. 525-ci qəzet - 1 noyabr 2016 – səh. 7
2. Bülbül. Seçilmiş məqalə və məruzələr. Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası nəşriyyatı. Bakı: - 1968, - Səh 176
3. Hüseynov, S.S. Fransız dili. ADBTİA-nın bakalavr təhsil dərəcəsinə I-II kurs tələbələri üçün dərslik, Mütərcim, - 2012, - səh. 8-9
4. Mirbağırzadə, S. İncəsənət tarixi-dərslik. Bakı: - 2012 - səh. 89
5. [http://www.notarhiv.ru/zarubkomp/bize/noti/1%20\(13\).pdf](http://www.notarhiv.ru/zarubkomp/bize/noti/1%20(13).pdf)
6. <https://www.youtube.com/watch?v=oUOUGYj5KcY>
7. <https://www.youtube.com/watch?v=gug43o6k8FI>

Руфат Валех оглы Пириев

ВОКАЛЬНЫЙ РАЗБОР АРИИ КАРМЕН В ИСПОЛНЕНИИ Ф.ГАДЖИЕВОЙ И ПРОЯВЛЕНИЕ ФРАНЦУЗСКОГО СТИЛЯ ИСПОЛНЕНИЯ

Резюме: Основной целью написания данной статьи является рассмотрение проявления традиций французского пения в азербайджанском оперном исполнительском искусстве, сформировавшемся на основе итальянской школы, в исполнении нашего национального исполнителя. Для уточнения вопроса дан вокальный анализ номера «L'amour est un oiseau rebelle» (Хабанера) из оперы «Кармен», который является неотъемлемой частью репертуара нашей народной артистки Ф.Гаджиевой. Здесь отражено взаимодействие вокальной техники и языкового элемента.

Ключевые слова: Ф.Гаджиева, Франция, язык, ария, вокал, исполнение.

Rufat Valeh oghlu Piriyev

VOCAL ANALYSIS OF CARMEN'S ARIA PERFORMED BY F. HAJIYEVA AND MANIFESTATION OF FRENCH STYLE OF PERFORMANCE

Summary: The purpose of writing this article is to look at the manifestation of French singing traditions in the Art of Azerbaijani opera from the formation of the Italian school performer. To clarify the issue there is given a vocal analysis of the number "L'amour est un oiseau rebelle" (Habanera) from the opera "Carmen" that is an integral part of the repertoire of our people's Artist F. Hajiyeva. Here the connection between vocal technique and language element is reflected.

Key words: F.Hajiyeva, aria, vocal's, language, performance.

Məqalənin redaksiyaya daxil olma tarixi: 30.03.2022

Məqalənin təkrar işlənməyə göndərilmə tarixi: 01. 04. 2022

Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 06. 04. 2022

Məqaləni çapa tövsiyə edən sahə redaktorunun (və ya üzvünün) adı: sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ellada Hüseynova